

Sygn. akt I ACa 948/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Lewandowski
Sędziowie:	SA Mirosław Ożóg (spr.) SA Zbigniew Merchel
Protokolant:	stażysta Magdalena Chacińska

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2017 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł.

przeciwko G. K. i (...) w W.

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji powódki i pozwanej (...) w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 26 stycznia 2016 r. sygn. akt I C 645/15

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I (pierwszym), II (drugim), III (trzecim) i VI (szóstym) w ten sposób, że:

a) oddala powództwo w stosunku do (...) w W.,

b) zasądza od powódki na rzecz pozwanej (...) w W. kwotę 377 (trzysta siedemdziesiąt siedem) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

II. oddala apelację powódki;

III. zasądza od powódki na rzecz pozwanego G. K. kwotę 810 (osiemset dziesięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

IV. zasądza od powódki na rzecz pozwanej (...) w W. kwotę 1410 (jeden tysiąc czterysta dziesięć) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego

SSA Zbigniew Merchel SSA Andrzej Lewandowski SSA Mirosław Ożóg

I ACa 948/16

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 26 stycznia 2016 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie z powództwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł. przeciwko G. K. i (...) z siedzibą w W. o ochronę dóbr osobistych zobowiązał pozwaną (...) z siedzibą w W. do zaniechania praktyk polegających na zakazywaniu członkom samorządu aptekarskiego spotkań z przedstawicielami powódki, nakazał pozwanej usunięcie komunikatu z dnia 16 maja 2014 roku pt. "(...) w sprawie programów ubezpieczeń lekowych, prowadzonych przez (...) S.A. we współpracy ze Spółką (...) S.A." ze strony (...) obecnie dostępnego pod adresem - (...) /naczelnia-izba-aptkarska-w-sprawie-programow-ubezpieczen.html oraz nakazał pozwanej złożenie oświadczenia następującej treści:

"Przeprosiny.

(...) S.A. za to, że na stronie (...) (...) 16 maja 2014 r. opublikowano komunikat skierowany do przedstawicieli samorządu aptekarskiego, w którym wezwano aptekarzy do zaniechania dalszych spotkań z przedstawicielami (...) S.A. oraz w którym wskazano, że odbywanie spotkań z przedstawicielami (...) S.A. stanowi wykroczenie przeciwko istotnym interesom samorządu aptekarskiego.

Oświadczamy, że wypowiedź ta miała charakter dyskryminacyjny i brak było podstaw do jej sformułowania. Ubolewamy, że w wyniku naszych bezprawnych, dyskryminujących działań bezpodstawnie naruszyliśmy dobre imię oraz swobodę prowadzenia działalności gospodarczej (...) S.A.

(...)"

w formie ogłoszenia na stronie głównej portalu internetowego pozwanego (...) nieprzerwanie przez 30 dni, w wyraźnej ramce, z zachowaniem widocznego marginesu pomiędzy tekstem a ramką na białym tle, sporządzonego czarną czcionką kroju A. o rozmiarze 14 pkt, natomiast słowo (...) sporządzone wytłuszczoną czcionką (bold) kroju A. o rozmiarze 18 pkt, umieszczone w odrębnym wersie od reszty oświadczenia, wyjustowane do środka, z zastosowaniem widocznego odstępu między wierszami, bez jakichkolwiek komentarzy, uzupełnień, czy odniesień się do treści na tej samej i w innej zakładce, bez zastosowania jakichkolwiek zabiegów formalnych i treściowych umniejszających znaczenie, rangę i powagę oświadczenia, względnie zaznaczających dystans do jego treści lub formy - na koszt pozwanego (...) z siedzibą w W.. Sąd Okręgowy natomiast oddalił powództwo w stosunku do pozwanej (...) w pozostałym zakresie, jak również oddalił powództwo w stosunku do pozwanego G. K. w całości i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że Spółka (...) S.A. w Ł. prowadzi działalność gospodarczą polegającą na technicznej obsłudze systemu ubezpieczeń lekowych. Spółka współpracuje z zakładami ubezpieczeń, na zlecenie których zajmuje się obsługą ubezpieczeń lekowych (procesuje i rozlicza transakcje) zarówno w modelu gotówkowym, jak i modelu bezgotówkowym. (...) SA należy do grupy (...) S.A. W ramach tej grupy kapitałowej znajduje się również (...) S.A., która zarządza dużą siecią aptek (...) o (...)" Mechanizm ubezpieczenia lekowego polega na tym, że w przypadku zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego określonego umową ubezpieczenia, udokumentowanego receptą wystawioną przez uprawnionego lekarza, zakład ubezpieczeń pokrywa określoną w umowie ubezpieczenia część szkody (świadczenie ubezpieczeniowe), rozumianej jako koszt leku wydawanego na receptę, do wysokości sumy ubezpieczenia. Świadczenie ubezpieczyciela realizowane jest w aptece, poprzez dokonanie przez zakład ubezpieczeń za pośrednictwem powódki płatności określonej w umowie ubezpieczenia części kwoty należnej aptece z tytułu realizacji wystawionej dla ubezpieczonego recepty. Pozostałą część należności pokrywa ubezpieczony. W modelu bezgotówkowym osoby zakupujące produkty w aptece, posługujące się swoim identyfikatorem ubezpieczonego, uiszczają część należności z własnych środków, a pozostałą część należności pokrywa zakład ubezpieczeń dokonując wpłaty na rachunek bankowy apteki za pośrednictwem systemu obsługiwanego przez (...) (on-line). Jednym z takich ubezpieczycieli jest (...) SA. Natomiast w modelu gotówkowym, osoby zakupujące produkty w aptece uiszczają całość należności, a następnie otrzymują od zakładu ubezpieczeń zwrot części należności (w wysokości ustalonej w umowie ubezpieczenia) poprzez wpłatę na rachunek bankowy ubezpieczonego za pośrednictwem systemu

obsługiwanego przez (...). W tym przypadku ubezpieczony również wykorzystuje wydany mu przez zakład ubezpieczeń indywidualny identyfikator ubezpieczonego, który jest niezbędny do skutecznego złożenia wniosku o zwrot kosztów zakupu leków. Dostęp aptek do bezgotówkowego systemu rozliczeń (...) jest otwarty. (...) (...) działa w oparciu o ogólnopolską sieć aptek, do której może przystąpić każda apteka, która spełnia obiektywne i niedyskryminujące kryteria (niefigurowanie w Krajowym Rejestrze Długów; posiadanie umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia; brak współpracy z (...) w ostatnich 6 miesiącach; spełnienie wymogów technicznych związanych z systemem (...)). (...) SA nie ma na celu prowadzenia reklamy uczestniczących w nim aptek. W przypadku gotówkowego systemu rozliczeń (...) ubezpieczony może dokonać zakupu leków w dowolnej aptece w Polsce, a apteka nie musi zawierać z (...) żadnej umowy. Z tytułu uczestnictwa w systemie (...) apteki ponoszą miesięczną opłatę abonamentową uzależnioną od liczby transakcji zrealizowanych w ramach bezgotówkowej obsługi ubezpieczeń lekowych w danej aptece w danym miesiącu kalendarzowym od 0 zł (0 transakcji) do 14,99 zł (powyżej 10 transakcji) oraz uiszczają prowizję za transakcje rozliczone w ramach bezgotówkowej obsługi ubezpieczeń lekowych, uzależnioną od liczby aptek współpracujących z (...) od 1,7 % (1-5 aptek) do 1,4 % (powyżej 500 aptek). Do obowiązków uczestników sieci (...) należy przysyłanie codziennego raportu transakcji dokonanych w ramach bezgotówkowej obsługi ubezpieczeń, przekazywanie (...) statystyk o transakcjach w ujęciu demograficznym tj. wieku i płci oraz cen zakupu dostaw produktów podlegających sprzedaży w aptece z użyciem karty (...), umożliwienie przedstawicielom (...) przeprowadzenia w aptekach kontroli prawidłowości bezgotówkowej obsługi ubezpieczeń.

Następnie Sąd Okręgowy ustalił, iż w dniu 16 maja 2014 roku na stronie internetowej (...) pojawił się komunikat pt. (...) w sprawie programów ubezpieczeń lekowych prowadzonych przez (...) SA we współpracy ze spółką (...) SA, w treści którego wskazano, że w związku z toczącym się postępowaniem sądowym pomiędzy (...) SA, a Naczelną Izbą Aptekarską w sprawie oceny przez (...) programów ubezpieczeń lekowych, prowadzonych przez (...) we współpracy ze Spółką (...) SA, Prezes G. K. prosi o zaprzestanie spotkań z przedstawicielami firmy (...) SA, co najmniej do czasu zakończenia sprawy sądowej. W treści komunikatu wskazano również, iż (...) SA ma na celu budowę pierwszego w Polsce prywatnego systemu refundacji leków, co umożliwia tworzenie oraz zarządzanie, na zlecenie różnych podmiotów, programami umożliwiającymi prywatne dofinansowanie do zakupu leków i w związku z tym działania (...) budzą od początku funkcjonowania bardzo poważne wątpliwości oraz sprzeciw ze strony samorządu aptekarskiego, jak również, że spotkanie się z przedstawicielami (...) wbrew "prośbie" wyrażonej w Komunikacie traktowane będzie jako wystąpienie przeciwko istotnym interesom środowiska aptekarskiego. G. K. jest Prezesem (...), która stanowi organ (...). Prezes (...) kieruje pracami (...) oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Ogłaszając komunikat G. K. działał jako Prezes (...) i w granicach udzielonego mu upoważnienia. Pomiędzy Naczelną Izbą Aptekarską a (...) SA, z którym współpracuje powódka, istnieje spór, który powstał w związku z wypowiedziami G. K. oraz (...) sugerującymi, że produkty ubezpieczeniowe oferowane przez (...) SA zagrażają życiu i zdrowiu pacjentów, w poważny sposób utrudniają dostęp pacjentów do leków oraz naruszają zasady uczciwej konkurencji. Wyrokiem z dnia 16 października 2014 roku w sprawie XV C 1018/13 Sąd Okręgowy w Gdańsku nakazał (...) przeproszenie (...) SA za naruszenie dóbr osobistych w postaci dobrego imienia (...) SA.

Powyższy stan faktyczny, jak wskazał Sąd Okręgowy, ustalony został na podstawie dokumentów dołączonych do akt niniejszej sprawy, których autentyczność nie była kwestionowana przez strony postępowania, jak i nie budziła wątpliwości tego Sądu. W okolicznościach niniejszej sprawy stan faktyczny pozostawał, co do zasady bezsporny. Strony zgodnie wskazywały bowiem okoliczności związane z publikacją spornego komunikatu, spór sprowadzał się zaś do oceny prawnej. Oceny tej nie zmienia zakwestionowanie przez pozwanych charakteru świadczeń wynikających z zawarcia przez powódkę umowy z zakładem ubezpieczeń, gdyż, jak słusznie wskazuje strona powodowa, przedmiotem oceny w niniejszym postępowaniu jest komunikat na stronie (...), który w toku postępowania nadal się na niej znajdował, pomimo zmiany treści umowy przez powódkę, co miało miejsce na początku 2015 roku. Na rozprawie w dniu 1 grudnia 2015 roku Sąd oddalił wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków, uznając, że okoliczności których zeznania miały dotyczyć zostały dostatecznie wyjaśnione w niniejszej sprawie, w związku z czym, przeprowadzenie dowodu nie było konieczne do jej rozstrzygnięcia i prowadziłyby jedynie do bezpodstawnego przedłużenia postępowania.

Sąd Okręgowy uznał, że zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że pozwany G. K. w spornym Komunikacie nie wypowiadał się w imieniu własnym, nie artykułował stanowiska osoby fizycznej, ale stanowisko (...). Na podstawie przyjętego przez Sąd stanu faktycznego Sąd stwierdził, że G. K. jest Prezesem (...), która z kolei zgodnie z art. 34 pkt 2 ustawy o izbach aptekarskich jest organem (...). Jednocześnie analiza treści spornego komunikatu, w tym jej nagłówek wskazują, że pochodzi on od (...), zaś G. K. wyraża w niej pogląd reprezentowanego przez siebie organu, w zakresie udzielonego mu upoważnienia. Należy mieć także na uwadze, że pozwany G. K. nie był wydawcą komunikatu, w rozumieniu ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku Prawo prasowe. Komunikat ukazał się na stronie internetowej (...) której wydawcą jest (...). W ocenie Sądu, powyższe okoliczności przesądzają, że pozwany G. K. jako osoba fizyczna nie może ponosić odpowiedzialności cywilnej na podstawie art. 24 k.c. w zw. z art. 38 ust. 1 Prawa prasowego za naruszenie dóbr osobistych powódki. Podmiotem legitymowanym biernie w niniejszym procesie w rozumieniu art. 38 ust. 1 Prawa prasowego w zw. z art. 38 k.c. jest (...), zarówno z uwagi na bycie autorem spornej publikacji, jak również bycie wydawcą pisma (strony internetowej), w którym się ona ukazała.

Odnosząc się zaś do oceny zasadności roszczenia wobec (...) Sąd Okręgowy wskazał, że dobra osobiste, na które powołała się powódka w pozwie istnieją i podlegają ochronie prawnej. Nieskrępowana wolność prowadzenia działalności gospodarczej, jako wycinek wolności w ogóle, mieści się w kategorii dóbr osobistych i stanowi o istocie tych osób prawnych, których cel jest wprost z prowadzeniem takiej działalności powiązany. Naruszenie wolności prowadzenia działalności gospodarczej powoduje, iż ograniczona, czy nawet przekreślona zostaje możliwość funkcjonowania osoby prawnej zgodnie ze swoim zakresem zadań, czy celem, co w najdalej idącej konsekwencji prowadzić może do podważenia sensu dalszego istnienia takiego podmiotu. Należy mieć też na uwadze, że wszelkie ograniczenia wolności prowadzenia działalności gospodarczej muszą mieć swoją podstawę w ustawie. Z wolnością prowadzenia działalności gospodarczej nierozdzielnie związany jest też zakaz dyskryminacji. W kontekście powyższego wskazać należy, że pozwana zastosowała w stosunku do powódki akt dyskryminacji bezpośredniej - zakaz spotkań z przedstawicielami powódki, naruszając w ten sposób zarówno wolność prowadzenia działalności gospodarczej, jak i prawo do klienteli rozumiane jako prawo do normalnych relacji z grupą podmiotów, która w wyniku działań osoby prawnej stała się punktem odniesienia w stosunku do jej aktywności. W przedmiotowej sprawie, do naruszenia dobra osobistego powódki - swobody prowadzenia działalności gospodarczej doszło więc poprzez dyskryminacyjną wypowiedź pozwanej I. Aptekarskiej zakazującą członkom samorządu aptekarskiego odbywania spotkań z przedstawicielami (...), a w związku z tym ograniczającą swobodę dostępu do klienteli i podejmowania działań gospodarczych. Sąd I instancji zważył również, że przywoływane w pozwie fragmenty Komunikatu (...), z uwzględnieniem obiektywnego miernika - przeciętnej reakcji człowieka - pozwalają na przyjęcie, że ich lektura mogła spowodować utratę zaufania do powódki, a tym samym godziła w jej dobre imię i wizerunek. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż tak należy oceniać, w szczególności sformułowania, iż działania (...) budzą od początku funkcjonowania bardzo poważne wątpliwości oraz sprzeciw ze strony samorządu aptekarskiego, sprzeciw ten jest na tyle poważny, że działania, wbrew dyspozycji (...) zakazującej spotkań z przedstawicielami (...), traktowane będą jako wystąpienie przeciwko istotnym interesom środowiska aptekarskiego. Z treści artykułu wyłania się obraz powódki jako przedsiębiorcy żadnego zysku, którego działania mogą zagrażać pacjentom i który funkcjonuje na rynku pomimo sprzeciwu (...). Dodatkowo wyeksponowanie faktu prowadzenia przez Izbę sporu z (...) SA - podmiotem ściśle związanym i współpracującym z powódką, wyraźnie wskazuje na chęć zdyskredytowania działań powódki. (...) powołuje się na fakt, że (...) SA oferuje produkty, które zagrażają życiu i zdrowiu pacjentów, w poważny sposób utrudniają dostęp pacjentów do leków oraz naruszają zasady uczciwej konkurencji. Wyeksponowanie sporu z tym podmiotem ma wyłącznie na celu ukazanie powódki w jak najmniej korzystnym świetle. Obraz powódki, jaki wyłania się z Komunikatu, jest więc wysoce szkodliwy. W oczach kontrahentów powódka może być - w ocenie Sądu Okręgowego - postrzegana jako podmiot, którego działania budzą sprzeciw naczelnych struktur samorządu zawodowego, który to samorząd stoi przecież na straży ich praw i interesów. Działanie pozwanej obniża zatem reputację i "wizerunek" w oczach klienteli powódki. Reasumując, w ocenie Sądu I instancji powódka wykazała, iż doszło do naruszenia przez działanie pozwanej wskazywanych przez nią dóbr osobistych tj. dobrego imienia oraz wolności prowadzenia działalności gospodarczej.

W ocenie Sądu Okręgowego, odnosząc się do kwestii bezprawności naruszenia dobra osobistego przez pozwaną, strona pozwana nie udowodniła, jakoby zachodziło wyłączenie bezprawności jej czynów. Strona pozwana jako okoliczności, które wyłączały bezprawność jej zachowania, wskazywała działanie w ramach obowiązującego porządku prawnego tj. w ramach przysługujących jej uprawnień oraz działanie w interesie publicznym wyrażającym się w prawidłowym wykonywaniu zawodu przez farmaceutów, zgodnie z przepisami obowiązującego prawa i zasadami etyki zawodowej, co ma prowadzić do osiągnięcia ważniejszego celu, jakim jest ochrona zdrowia publicznego. Zdaniem Sądu Okręgowego sporny komunikat nie może być traktowany jako wyraz realizacji uprawnień (...) upoważniający ją do reprezentowania zawodu aptekarza i ochrony jego interesów. Sąd zważył wprawdzie, iż pozwana, uwzględniając zakres jej działania, miała prawo do krytyki działania powódki, jednakże krytyka jest działaniem pożądanym i pożytecznym w społeczeństwie demokratycznym, tylko, gdy jest rzetelna i rzeczowa oraz gdy podjęta została w interesie społecznym, a jej celem nie było dokuczenie innej osobie. W niniejszej sprawie owa rzetelność nie została zdaniem Sądu meriti przez stronę pozwaną udowodniona. Wskazał ponadto Sąd, iż pozwana nie może skutecznie bronić się tym, że przytoczone przez nią zarzuty mają charakter ocenny i nie wyrażają konkretnej informacji. Jak ocenił Sąd Okręgowy strona pozwana publikując informację, w szczególności dotyczącą tego, iż działania powódki budzą poważne wątpliwości oraz sprzeciw ze strony samorządu aptekarskiego, a spotykanie się z przedstawicielami (...) wbrew "prośbie" wyrażonej w Komunikacie traktowane będzie jako wystąpienie przeciwko istotnym interesom środowiska aptekarskiego, przekroczyła granice dopuszczalnej krytyki. Wbrew stanowisku pozwanej tak sformułowany komunikat nie stanowi opinii, a wyraźnie sformułowany zakaz odbywania spotkań (pod rygorem uznania za wykroczenie przeciwko istotnym interesom samorządu aptekarskiego). Jest to wyraźne narzucenie swojej woli i nie odnosi się w żaden sposób do jakichkolwiek sądów wartościujących. W ocenie Sądu I instancji, tego rodzaju sformułowanie implikuje, iż rzeczywistą intencją pozwanej było zdyskredytowanie powódki w oczach środowiska farmaceutów, co w sposób oczywisty wykracza poza ustawowe kompetencje jej działania. Pozwana w celu wzruszenia domniemania bezprawności, wskazywała też, iż podjęte przez nią działania polegające na publikacji spornego felietonu miały na celu ochronę uzasadnionego interesu społecznego. Rozważając, czy w niniejszej sprawie zaszła przesłanka wyłączenia bezprawności działania pozwanej wskazać należy, iż interesie publicznym leży tylko publikacja prawdziwych informacji. Stanowisko procesowe pozwanej w niniejszej sprawie koncentrowało się na wykazaniu, iż opublikowane przez nią w interesie społecznym informacje były prawdziwe, przy czym na poparcie swojego stanowiska nie zaproponowała żadnych środków dowodowych poprzestając na prezentowaniu jedynie swoich opinii i interpretacji. Jak ocenił Sąd meriti, przeprowadzone postępowanie dowodowe nie pozwoliło na przyjęcie, iż sformułowane przez pozwaną (...) zarzuty odnośnie produktów powódki znajdowały odzwierciedlenie w rzeczywistości, a tym samym brak jest przesłanek do wyłączenia bezprawności działania pozwanej. W tym zakresie Sąd miał na uwadze, że sporny Komunikat stanowi w zasadzie jednostronne stanowisko pozwanej zakazujące spotkań z przedstawicielami powódki, ze względu na toczące się postępowanie sądowe z (...) SA. Artykuł zawiera przy tym bardzo poważne konsekwencje niezastosowania się do prośby tj. potraktowanie działania jako wystąpienia przeciwko istotnym interesom środowiska aptekarskiego. Komunikat oparty jest wyłącznie na subiektywnym stanowisku pozwanej, co do nieprawidłowości w działaniu powódki i jej związków z (...) SA. W jego treści trudno dopatrzeć się też konkretnych zarzutów wobec powódki, poza tym, że jej celem jest budowa systemu prywatnej refundacji leków. Sąd Okręgowy zważył również, iż pozwana na poparcie swoich, w gruncie rzeczy ciężkich oskarżeń pod adresem powódki, nie przytoczyła żadnych obiektywnych dowodów.

Sąd Okręgowy wskazał ponadto, iż nie znajduje oparcia w faktach oraz zasadach logicznego rozumowania argument pozwanej, że aptekarz zawierając umowę z powódką prowadzi działalność ubezpieczeniową bez wymaganego zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego, co stanowi przestępstwo w rozumieniu art. 225 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Powódka pełni funkcję operatora technicznego, sama nie wykonuje zaś żadnych czynności ubezpieczeniowych. Na poparcie powyżej tezy, obalającej twierdzenia pozwanej, powódka przedłożyła postanowienie Komisji Nadzoru Finansowego, potwierdzające, że w ramach umów zawieranych przez powódkę z aptekami nie dochodzi do zlecenia aptekom czynności ubezpieczeniowych. W ocenie Sądu Okręgowego, należy podzielić argumentację powódki, że aptekarz nie wypłaca świadczenia ubezpieczeniowego pacjentowi, lecz robi to zakład ubezpieczeń, ale przekazując świadczenie aptece, umarzając zaległość pacjenta. Argumentacja strony pozwanej

uznana została za całkowicie chybioną. Sąd I instancji stwierdził zatem, iż pozwana (...) nie obaliła domniemania bezprawności naruszenia dobra osobistego, a zatem ponosi ona odpowiedzialność z tytułu naruszenia tego dobra.

W świetle powyższego, Sąd Okręgowy uznając, że w niniejszej sprawie miało miejsce naruszenie dobra osobistego powódki przez pozwaną (...), Sąd, co do zasady, przychylił się do sposobu usunięcia skutków działania pozwanej sformułowanego przez powódkę. W ocenie Sądu, zobowiązanie pozwanej do zaniechania praktyk polegających na zakazywaniu członkom samorządu aptekarskiego spotkań z przedstawicielami powódki, nakazanie usunięcia komunikatu oraz przeproszenie powódki jest konieczne do usunięcia skutków naruszenia jej dóbr osobistych. Jednocześnie Sąd I instancji miał na uwadze, że adekwatnym do stopnia dokonanego naruszenia będzie przeproszenie powódki w formie oświadczenia, które zostanie opublikowane w miejscu dokonania naruszenia, a zatem na stronie internetowej nia.org.pl. (...), przy wyborze środka usunięcia skutków naruszeń, wziął pod uwagę całokształt okoliczności sprawy, w tym intensywność i zasięg dokonanego naruszenia, przede wszystkim fakt, iż zachowanie pozwanej miało miejsce w stosunku do ograniczonego kręgu odbiorców. Stąd brak było podstaw do uwzględnienia żądania powódki opublikowania przeprosin na stronach internetowych wszystkich Okręgowych Izb Aptekarskich.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 §1 k.p.c. i § 11 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu mając na uwadze, iż pozwana (...) jest stroną przegrywającą spór. Na zasądzone koszty procesu złożyły się: opłata od pozwu w kwocie 600 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika powódki w kwocie 360 zł, powiększone o koszt opłaty od złożonego do akt sprawy pełnomocnictwa procesowego w wysokości 17 zł. Sąd zasądził też od powódki, jako strony przegrywającej spór na rzecz G. K. koszty zastępstwa procesowego w tożsamej wysokości.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka zaskarżając go w części co do punktu V i VII w zakresie rozstrzygnięcia Sądu I instancji co do sporu pomiędzy powodem (...) S.A. a pozwanym G. K., zarzucając Sądowi I instancji naruszenie prawa materialnego tj. art. 24 w zw. z art. 43 k.c. w zw. z art. 38 ustawy z dnia 26 stycznia 1984r. Prawo Prasowe, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji błędne uznanie, że:

- działanie osoby fizycznej w charakterze osoby prawnej zwalnia piastuna organu od osobistej odpowiedzialności na postawie art. 24 § 1 k.c;
- w przypadku gdy naruszenia dopuszcza się osoba działająca w imieniu osoby prawnej, odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych ponosi wyłącznie osoba prawna;
- osoba prawna może być autorem w rozumieniu art. 38 prawa prasowego, a wobec czego że to (...) była autorem komunikatu z dnia 16 maja 2014r.

Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez nakazanie G. K. złożenia oświadczenia o treści i w formie wskazanej w pozwie oraz zasądzenie od G. K. na rzecz powoda kosztów postępowania przed Sądem I instancji oraz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Apelację złożyła również strona pozwana, zaskarżając przedmiotowy wyrok Sądu Okręgowego w części dotyczącej punktu I, II, III oraz IV, zarzucając Sądowi naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 43 k.c. i art. 24 § 1 zd. 1 i 2, w zw. z art. 23 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że:

- 1) komunikat Prezesa naruszył dobra osobiste powódki;
- 2) naruszeniem dóbr osobistych jest ograniczenie nieskrępowanej wolności prowadzenia działalności gospodarczej i nieuwzględnienie, że działania podejmowane przez (...) stanowiły realizację własnych zadań wynikających z ustawy zasadniczej – Konstytucji RP i ustawy o izbach aptekarskich;

- 3) pozwana zastosowała wobec powódki dyskryminację „zakazując” członkom samorządu aptekarskiego spotkań z przedstawicielami (...);
- 4) przy uwzględnieniu obiektywnych mierników, można uznać, że zacytowane w pozwie fragmenty komunikatu pozwalają na przyjęcie, że ich lektura mogła spowodować utratę zaufania do powódki oraz błędne przyjęcie przez Sąd, że badanie komunikatu (...) może być dokonane na podstawie wybranych fragmentów, a nie całości;
- 5) zawarte w komunikacie informacje są nieprawdziwe;
- 6) zawarta w komunikacie prośba o czasowe niespotykanie się z przedstawicielami nie jest elementem wykonywania przez (...) jej praw podmiotowych i stanowi dozwolone przepisami prawa działanie;
- 7) działanie podjęte przez (...) nie było wykonywane w ramach ochrony interesów farmaceutów w zakresie sprawowanej przez (...) pieczy nad należytych wykonywaniem zawodu farmaceuty, co zgodnie z art. 17 Konstytucji dokonywane jest w interesie publicznym i dla jego ochrony.

Pozwana zarzuciła Sądowi I instancji nadto naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie rozstrzygnięcia na innym niż ustalony w danej sprawie stan faktyczny.

Pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa wobec pozwanej (...), ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwany G. K. w odpowiedzi na apelację powódki wniósł o oddalenie apelacji w całości jako bezzasadnej oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powódka (...) S.A. z siedzibą w Ł. złożyła odpowiedź na apelację pozwanego G. K., w której wniosła o oddalenie apelacji pozwanego w całości oraz o zasądzenie od pozwanego G. K. na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powódki nie zasługuje na uwzględnienie. Chybiony jest zarzut naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 24 § k.c. w związku z art. 43 k.c. i w związku z art. 38 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 roku prawo prasowe. Analiza treści komunikatu (...) w sprawie programów ubezpieczeń lekowych prowadzonych przez (...) SA we współpracy ze Spółką (...) SA z dnia 12 maja 2014 roku opublikowanego na stronie internetowej <http://nia.org.pl> jednoznacznie wskazuje, że pozwany G. K. wypowiedział się w kwestiach opisanych w tym komunikacie wyłącznie w imieniu (...), której wówczas był prezesem i podpisał ten komunikat nie jako dr G. K. tylko jako Prezes (...) dr G. K.. W treści komunikatu nie ma jakiegokolwiek sformułowania świadczącego o tym, aby pozwany wypowiedział się w imieniu własnym na tematy tam opisane. Dlatego też trafnie ocenił Sąd Okręgowy, że G. K. wyraził jedynie pogląd reprezentowanego przez siebie organu w zakresie udzielonego mu upoważnienia i nie był wydawcą komunikatu w rozumieniu ustawy prawo prasowe. Wydawcą komunikatu była (...) ponieważ ukazał się on na jej stronie internetowej natomiast autorem komunikatu jest G. K. działający nie w imieniu własnym, lecz jako organ osoby prawnej – (...), której był prezesem. Sąd Apelacyjny w obecnym składzie podziela także poglądy przedstawione w apelacji powódki a zawarte w cytowanych przez skarżącą wyrokach Sądu Najwyższego, według których okoliczność, że osoba reprezentująca przedsiębiorstwo lub inną jednostkę organizacyjną działa naruszając cudze dobro osobiste – w takim charakterze, nie zwalnia tej osoby od odpowiedzialności wobec pokrzywdzonego przewidzianej w art. 24 § 1 k.c. W takim wypadku stroną pozwaną w procesie o ochronę dobra osobistego może być zarówno wymieniona osoba jak i jednostka, którą reprezentowała. Jednakże w kwestii odpowiedzialności osoby fizycznej jako piastuna organu osoby prawnej wykluczony jest – w ocenie Sądu Apelacyjnego - pogląd zakładający, że w każdym przypadku odpowiedzialność cywilnoprawną za naruszenie dobra osobistego będzie ponosić obok reprezentowanej osoby

prawnej (jednostki organizacyjnej) osoba fizyczna wchodząca w skład jej organu. Odpowiedzialność osoby fizycznej działającej w charakterze organu osoby prawnej z tytułu naruszenia dobra osobistego uzasadniona jest wówczas, gdy zebrane dowody wskazują, że zachowanie tej osoby było podjęte nie tylko w imieniu reprezentowanej osoby prawnej (jednostki organizacyjnej) , lecz także w imieniu własnym osoby fizycznej wchodzącej w skład organu osoby prawnej (jednostki organizacyjnej). Taka sytuacja nie zaistniała jednak w okolicznościach rozstrzyganego przypadku ponieważ – jak już wskazano – treść komunikatu z dnia 12 maja 2014 roku nie pozwala na ocenę, że intencją pozwanego G. K. było przekazywanie jakichkolwiek treści także w imieniu własnym a nie tylko w imieniu (...).

W rezultacie apelacja powódki podlegała oddaleniu na podstawie przepisu art. 385 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył ponadto, że apelacja pozwanej (...) zasługiwała na uwzględnienie. Trafny jest bowiem zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i w konsekwencji pominięcie istotnych argumentów przy ocenie poszczególnych elementów stanu faktycznego.

Sąd II instancji na podstawie art. 232 zd. 2 k.p.c. dopuścił dowód z przesłuchania stron ograniczony do przesłuchania pozwanego oraz z zeznań świadka na okoliczność ustalenia przyczyn zamieszczenia przez pozwaną komunikatu pt „ (...) w sprawie programów ubezpieczeń lekowych prowadzonych przez (...) we współpracy ze spółką (...) SA”. Analizując argumenty przedstawione przez pozwanego G. K. w kontekście przepisów art. 1 ust.1 i art. 7 ust.1, ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 roku o izbach aptekarskich (t.j. Dz.U. 2016, poz. 1496) oraz art. 94a ust.1 ustawy z dnia 6 września 2001 prawo farmaceutyczne (t.j. Dz.U. 2016, poz. 2142, ze zm.) Sąd Apelacyjny uznał, że w treści komunikatu z dnia 12 maja 2014 roku brak było sformułowań, które naruszałyby dobra osobiste powódki. Zgodnie z przepisami art. 7 ust. 1 pkt 1, 3 , 5 i 9 zadaniem samorządu aptekarskiego jest między innymi reprezentowanie zawodu aptekarza i obrona jego interesów, sprawowanie pieczy i nadzoru nad wykonywaniem zawodu i zajmowanie stanowiska w sprawach gospodarki produktami leczniczymi. Z kolei według przepisu art. 1 ust.1 cytowanej ustawy (...) i okręgowe izby aptekarskie stanowią samorząd zawodu aptekarskiego jako reprezentacja zawodowych, społecznych i gospodarczych interesów tego zawodu.

(...) jako organ samorządu zawodowego była więc uprawniona do zajmowania stanowiska co do zasad etyki zawodowej, obrony interesów zawodu aptekarza, sprawowania pieczy i nadzoru nad wykonywaniem zawodu aptekarza. Z tego punktu widzenia przekonujące są argumenty przedstawione przez pozwanego G. K. podczas jego przesłuchania co do wątpliwości zgłaszanych przez przedstawicieli samorządu aptekarskiego w zakresie zgodności z przepisami prawa i zasadami etyki zawodowej projektów umów przedstawianych aptekarzom do podpisu przez powódkę ponieważ skutkiem zawarcia takiej umowy byłoby nie pobieranie opłaty od klienta apteki , podczas, gdy w innych aptekach z którymi nie zawarto umowy opłaty takie byłyby pobierane. Wątpliwości środowiska farmaceutów budziły także praktyki polegające na wywieszaniu w niektórych aptekach informacji o programie ubezpieczeń lekowych, co mogło być interpretowane jako zachowanie sprzeczne z przepisem art. 94 a ust.1 ustawy prawo farmaceutyczne, który zabrania reklamy aptek i punktów aptecznych oraz ich działalności. Przedstawiciele (...) posiadali informacje, że wojewódzcy inspektorzy farmaceutyczni prowadzą przeciwko właścicielom niektórych aptek postępowania w zakresie naruszenia zakazu reklamy. Dotyczyło to przypadków w których klient przeczytał informację znajdującą się w aptekach realizujących program powoda (przesłuchanie pozwanego G. K. k- 425- 425 v). Uwzględniając przytoczone argumenty, w ocenie Sądu Apelacyjnego, treści zawarte w cytowanym już wielokrotnie komunikacie nie naruszają dóbr osobistych powódki a prośba skierowana do przedstawicieli samorządu zawodowego aptekarzy o zaprzestanie spotkań z przedstawicielami powódki do czasu zakończenia sprawy sądowej z powództwa (...) SA przeciwko (...) i G. K. o ochronę dóbr osobistych także nie świadczy o naruszeniu dóbr osobistych powódki skoro z prawidłowych ustaleń Sądu I instancji wynikało między innymi, że pozwana zarzucała wcześniej temu zakładowi ubezpieczeń, że produkty ubezpieczeniowe zagrażają życiu i zdrowiu pacjentów , w poważny sposób utrudniają dostęp pacjentów do leków i naruszają zasady uczciwej konkurencji. Uwzględniając przytoczone wcześniej przepisy ustaw o izbach aptekarskich i prawa farmaceutycznego , treści zawarte w komunikacie wynikały z uprawnień pozwanej (...) jako organu samorządu zawodowego i nie były bezprawne.

Trafnie też zarzuca pozwana, że treści przytoczone w komunikacie nie były nieprawdziwe. Odrębnym zagadnieniem jest kwestia ocen i wątpliwości co do prezentowanych przez powódkę we współpracy z (...) SA programów ubezpieczeń lekowych do których pozwana (...) była uprawniona jako organ samorządu aptekarskiego. Konsekwencją tych ocen i wątpliwości była prośba do farmaceutów o zaniechanie spotkań z przedstawicielami powódki ale tylko do czasu zakończenia sprawy sądowej z powództwa (...) SA przeciwko pozwanym w niniejszej sprawie o ochronę dóbr osobistych. Tego rodzaju prośba choćby obwarowana stwierdzeniem, że niezastosowanie się do niej będzie traktowane jako wystąpienie przeciwko istotnym interesom środowiska aptekarskiego nie była bezprawna skoro jej autorem był podmiot uprawniony przez ustawę do reprezentowania interesów tego środowiska. Oceny takiej nie zmienia treść zeznań świadka K. M. , która zeznała między innymi, że w maju 2014 roku było 3300 aptek, które realizowały program ubezpieczeń lekowych i tylko w tych aptekach można było skorzystać z ubezpieczenia lekowego. Obecnie sytuacja jest inna ponieważ program ubezpieczeń lekowych może być realizowany w każdej aptece a przedstawiciele powódki mieli świadomość, że farmaceuci są zaniepokojeni i mają wątpliwości co do zgodności wykonywanych czynności z przepisami prawa i chcieli się spotkać z Naczelną Izbą Aptekarską, aby te wątpliwości wyjaśnić (zeznania świadka k- 426).

Przytoczone argumenty przemawiają – zdaniem Sądu II instancji za przyjęciem oceny, że trafne okazały się także zarzuty naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 43 k.c. i art. 24 § 1 k.c. w związku z przepisem art. 23 k.c. i w rezultacie przyjęcie, że treści zawarte w komunikacie naruszały dobra osobiste powódki oraz były bezprawne i nieprawdziwe jakkolwiek w rzeczywistości stanowiły przejaw wykonywania przez pozwaną praw podmiotowych wynikających z uprawnień organu samorządu aptekarskiego.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności i oceny Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym, drugim, trzecim i szóstym w ten sposób, że oddalił powództwo w stosunku do (...) w W. i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 377 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz pozwanego G. K. orzeczono zgodnie z przepisami § 8 ust. 1 pkt 2 w związku z przepisem § 10 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji. O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym zasądzonych od powódki na rzecz pozwanej orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. oraz cytowanych już przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 roku w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji (600 zł tytułem zwrotu opłaty oraz 810 zł kosztów zastępstwa procesowego).

SSA Andrzej Lewandowski SSA Mirosław Ożóg SSA Zbigniew Merchel